

Jiří Plachý

Druhá aféra „Nepolapitelného Jana“ Nezdařená provokace tajných služeb proti Janu Smudkovi v roce 1947

Úvodem

Odbojová koncepce, a především osobnost prezidenta Edvarda Beneše měla v letech druhé světové války řadu odpůrců.¹ Jedním z nejvýznamnějších byl bezpochyby armádní generál Lev Prchala², který se spolu se svými stoupenci v roce 1945 nevrátil do osvobozené vlasti, ale zůstal v britském exilu a politickými prostředky pokračoval v boji proti novému režimu.

Díky tomu se mohla již krátce po skončení války šířit velmi sugestivní fáma o existenci československých vojenských jednotek nacházejících se pod jeho velením v západních okupačních zónách Německa a složených z dobrovolníků odhodlaných bojovat v případném válečném konfliktu mezi Východem a Západem proti Československu. „Prchalova armáda“ nikdy nevznikla. V její existenci však díky oficiální propagandě uvěřily desítky osob nespokojených s politickou situací ve třetí republice. Permanentní strach z „protistátního spiknutí“ (tak podobný strachu po únorovém převratu) živily také komunisty ovládané tajné služby, které potřebovaly jasně definovaného zahraničního nepřítele. Za něj ještě nemohly oficiálně označit západní mocnosti. Démonizováním Prchalovy činnosti a zkreslováním podpory, které se mu od Západu dostávalo, však bylo možné bývalé spojence a osvoboditele pasovat do role ochránců „fašistické“ reakce.

Aby nebezpečí získalo punc naléhavosti, bylo třeba čas od času odhalit a zneškodnit „prchalovské podhoubí“ přímo v republice. Např. již koncem roku 1945 bylo při příjezdu z Velké Británie zatčeno několik zahraničních vojáků obviněných z pašování

1 K této problematice blíže KUKLÍK, Jan - NĚMEČEK, Jan: *Proti Benešovi! Česká a slovenská protibenešovská opozice v Londýně 1939–1945*. Karolinum, Praha 2004.

2 Lev Prchala, nar. 23. března 1892 ve Slezské Ostravě. V 1. světové válce důstojník ruských legií (1917 až 1920), velitel jedné ze tří čs. střeleckých divizí na Sibiři. Do vlasti se vrátil v hodnosti plukovníka. V meziválečné době aktivní důstojník, od roku 1924 generál čs. armády. Roku 1936 dosáhl hodnosti armádního generála. Od ledna do března 1939 ministr podkarpatoruské autonomní vlády. V květnu 1939 odešel do Polska, kde se stal velitelem čs. jednotek. Ve Francii, kam se v září 1939 dostal, a později i ve Velké Británii byl jedním z hlavních kritiků odbojové koncepce reprezentované Edvardem Benešem. Dne 1. října 1940 přeložen do poměru mimo činnou službu a 10. července 1945 degradován na vojína. V roce 1942 založil opoziční Českou národní jednotu, transformovanou v květnu 1945 na Český národní výbor, který stál i v pozdějších letech na samé pravici exilového politického života. Zemřel 11. června 1963 ve Feldbachu v Rakousku. Viz kolektiv autorů: *Vojenské osobnosti československého odboje 1939–1945*. Ministerstvo obrany ČR – AVIS, Praha 2005, s. 239–240.

prchalovských letáků, jimž dokonce hrozilo, že budou postaveni před mimořádný lidový soud spolu s válečnými zločinci a kolaboranty.³

Tento případ nezůstal ojedinělý. Následující studie je věnována neúspěšnému pokusu tajných služeb vyprovokovat vznik a činnost „protistátní skupiny“ napojené na prchalovský exil na Jáchymovsku, k němuž došlo počátkem roku 1947. Do této aféry měl být, jako její hlavní aktér, zatažen tehdy velmi populární Jan Smudek, který se netajil svými ostře protikomunistickými názory.⁴ Přestože celá akce skončila blamáží, ukazuje způsob práce a myšlení příslušníků čs. tajných služeb hluboko před únorem 1948. V mnoha bodech pak připomíná známou „mosteckou špionážní aféru“.⁵

Osudný omyl Štefana Csiffaryho

Důstojníci československého dopravního a strážního oddílu UNRRA⁶ v Leidereru u Aschäffenburgu v americké okupační zóně Německa nejspíš nemohli věřit vlastním uším. Muž, kterého do jejich kanceláře přivedl 8. ledna 1947 dozorčí, se u nich totiž hlásil do řad „Prchalovy armády“. Zřejmě si ani nedovedl představit, že by Američané mohli na svém území strpět čs. vojáky věrné pražské vládě. Pětadvacetiletý Štefan Csiffary⁷ se stal dokonalou obětí propagandistické fámy o existenci čs. exilových jednotek pod velením býv. arm. gen. Lva Prchalý, které se organizují pod patronací západních velmocí a čekají na novou světovou válku, jež by smetla socializující režim čs. třetí republiky.

Sám však patřil spíš do kategorie dobrodruhů a hochštaplerů než nesmířitelných bojovníků proti nastupujícímu komunismu. Narodil se 4. února 1921 v Trenčianské Teplé na Slovensku. Po vychození obecné školy studoval na gymnáziu v Malackách. Nepodařilo se mu však ani na druhý pokus ukončit septimu. Koncem roku 1942 tedy odešel na německou průmyslovku do Brna, kde se však jeho studijní neúspěch opakoval. Koncem roku 1943 ze školy odešel a byl několik měsíců bez práce. Během brněnských studií poznal svoji budoucí manželku (šlo o jeho spolužačku, která školu také nedokončila) Marii Míčovou, s níž uzavřel 17. března 1944 sňatek. Po svatbě pracoval

3 *Státní oblastní archiv Praha*, fond (dále jen f.) Mimořádný lidový soud (MLS) Praha, sp. zn. Lst 484/46. Jednalo se o mjr. tank. Václava Chlupa, škpt. pěch. Václava Kovandu, kpt. zdravot. sl. MUDr. Ladislava Nováka a nadporučíky Františka Tučka a Karla Desse.

4 Studie je postavena především na archivních pramenech. Přestože jsou potíže, které měl Smudek počátkem roku 1947 s Obranným zpravodajstvím, v jeho životopisech běžně zmiňovány, pozadí a okolnostem tohoto případu dosud hlubší pozornost věnována nebyla. Název studie pak odkazuje na „první“ Smudkovu aféru, tedy na jeho dobrodružný útěk z Protektorátu na jaře 1940.

5 „Mostecká špionážní aféra“ vypukla v listopadu 1947, kdy bylo v Mostě zatčeno téměř čtyřicet občanů, z nichž velkou část tvořili bývalí vojáci čs. zahraniční armády v SSSR. Z nich byla, pomocí agenta-provokátéra Obranného zpravodajství Vladimíra Podivína, vytvořena „protistátní skupina“ pracující pro americkou tajnou službu. Případ sloužil KSČ jako „důkaz“ proti jejím politickým odpůrcům především z řad národně socialistické strany. Procesy proti zatčeným byly realizovány až po únorovém převratu vzhledem k tomu, že před ním panovalo oprávněné podezření, že se jedná o provokaci.

6 UNRRA – United Nations Relief and Rehabilitation Administration. Poválečný projekt humanitární pomoci válkou zpustošené Evropě, financovaný z větší části USA.

7 Objevuje se i ve tvaru Csiffary, Csifary, Čifary apod.

Jiří Plachý

jako dělník ve Zbrojovce Brno a na jaře 1945 se vrátil na Slovensko. Po skončení války odešel do českého pohraničí, kde se mu – především díky legitimaci komunistické strany, jejímž členem se promptně stal – otevřely netušené možnosti. Krátkou dobu pracoval jako předseda závodní rady v knoflíkárně v Tisé u Jílového na Děčínsku, pak v továrně na zušlechťování papíru v Ústí nad Labem a na podzim 1945 se zapsal ke studiu na Vysoké škole politické (ta nevyžadovala maturitu jako předpoklad přijetí). Začal pracovat ve Svazu vysokoškolského studentstva a stal se funkcionářem KSČ v obvodu Prahy XII, kde bydlel. V té době byl však již otcem dvou dětí. S tím spojené existenční problémy jej údajně přinutily k tomu, aby znovu odešel ze studií a počátkem roku 1946 získal zaměstnání jako laborant v uranových dolech v Jáchymově.

Během roku 1946 se však jeho manželství ocitlo zcela v rozvratu. Situace došla tak daleko, že krátce před Vánoci 1946 na něj jeho manželka poslala SNB. Důvodem bylo to, že měl u svých známých ukrývat věci, které byly jejich společným majetkem. Policie Csiffaryho zadržela, vyslechla a opět propustila. Věci, jichž se jeho manželka domáhala, byly zajištěny u jáchymovského zubaře Otty Bernarda, u něhož při té příležitosti provedli policisté domovní prohlídku.

Bernard se s Csiffarym znal jen dva týdny – jako pacient se u něj Csiffary nechal ošetřit 9. prosince 1946. Tato krátká doba stačila Csiffarymu k tomu, aby zcela získal Bernardovu důvěru i důvěru jeho přátel. Vzhledem k výše popsáným událostem se totiž rozhodl odejít z republiky na Západ. V prvé řadě tak chtěl vyřešit své osobní problémy. Společnost scházející se u Bernarda doplnila 16. prosince 1946 jeho nová instrumentářka Dagmar (Dája) Novotná. Právě ona Csiffarymu doporučila, aby se na své cestě za hranice obrátil s žádostí o pomoc na Jana Smudka.

„Nepolapitelný Jan“ a jeho cesta ke slávě

Kdo byl vlastně Jan Smudek, jehož osoba se, jak uvidíme dále, stala středem podivných zpravodajských her předúnorových (avšak komunisty do značné míry ovládaných) čs. zpravodajských služeb?

Narodil se 8. září 1915 v Bělé nad Radbuzou jako jediný syn v rodině zaměstnance ČSD. Vychodil obecnou školu v Domažlicích a vzhledem k dobrým známám a nadání začal studovat gymnázium. Na střední škole se však jeho prospěch velmi zhoršil a v sekundě propadl z několika předmětů. V roce 1928 tedy přestoupil do druhého ročníku měšťanky. Roku 1931 ze školy vyšel a od 7. července byl v učení u firmy Antonín Holý, instalatérský a elektrotechnický závod, kde však vydržel pouze do konce března 1932. V učení pokračoval ve stejném oboru u Václava Ševčíka, Horní předměstí 11 v Domažlicích. Tam se také 1. dubna 1934 vyučil. V té době navštěvoval i živnostenskou pokračovací školu, kde znovu patřil k premiantům. Během učenických let u něj ještě přetrvávaly potíže s kázní, které souvisely s tím, že dospíval bez otce (zemřel v listopadu 1929). Po vyučení zůstal nějakou dobu u firmy Holý, pak pracoval v městské elektrárně v Domažlicích, v letech 1935–1936 působil v muniční továrně v Zieglerově dole u Nýřan, která byla součástí Škodových závodů. Roku 1936 odešel znovu na studia: v následujících dvou letech absolvoval dvouletou mistrovskou průmyslovou školu v Plzni, kde již bylo jeho chování výtečné (*pilný, slušný a nadaný student, dobře se*

Druhá aféra „Nepolapitelného Jana“

smášel se spolužáky⁸). Několik týdnů před skončením mistrovské školy byla vyhlášena tzv. květnová mobilizace. Smudek, ačkoliv měl studijní odklad, nastoupil 23. května dobrovolně vojenskou službu u náhradní roty pěšího pluku 1 „Mistra Jana Husi“. Do civilu byl však propuštěn již po několika dnech: 27. května 1938. Od podzimu téhož roku studoval třetí ročník vyšší průmyslové školy v Kladně, kam složil úspěšně přijímací zkoušky. Maturovat měl v roce 1940.

V noci 8. června 1939 byl na Kladně zastřelen německý vrchní strážmistr Wilhelm Kniest z 15. roty V. praporu 1. policejního pluku. Po pachatelích několik měsíců marně pátral celý říšskoněmecký i protektorátní policejní aparát. Na jaře 1940 došlo na Domažlicku ze strany německých bezpečnostních složek k rozsáhlému zatýkání příslušníků největší odbojové organizace Obrana národa. Spolu s dalšími domažlickými skauty, kteří byli na ON napojeni, měl být zatčen i Smudek. Při zatýkání 20. března 1940 však použil zbraň a těžce zranil příslušníka klatovské služebny Gestapa Jakuba Neubauera. S pomocí odboje se mu podařil dramatický útěk do zahraničí. Díky tomu si vysloužil přezdívku „Nepolapitelný Jan“ a pozdější pozornost amerických i sovětských filmařů. Dne 11. dubna 1940 dorazil přes Slovensko a Maďarsko do spřáteleného Bělehradu a dál přes Řecko, Turecko, Sýrii a Libanon do jižní Francie. Jeho přítel a spolužák František Petr, s nímž Kniesta zastřelil, byl však Gestapem zatčen a 14. září 1940 popraven.

Dne 15. května 1940 byl Smudek prezentován v československé zahraniční armádě ve Francii. Sloužil u 5. roty 1. pěšího pluku a s touto jednotkou se zúčastnil ústupových bojů. Při návratu do Agde se opozdil a nestihl evakuační transport do Velké Británie (podle nepříliš pravděpodobné verze se rozhodl zůstat zde dobrovolně, podle jiné byl lehce zraněn). Ani tentokrát jej však štěstí neopustilo. Z Francie, resp. z území pod kontrolou Vichy, se s pomocí dosud fungujícího čs. konzulátu v Marseille podařilo dostat jen jediné skupině čs. vojáků. Mezi nimi byl i Jan Smudek. Počátkem srpna se dostali do Maroka a odtud pod falešnými jmény na ostrov Martinik ve francouzských Antilách. Z něj pak vedla dobrodružná cesta na sousední ostrov Sv. Lucie, který byl britskou kolonií. Do Spojeného království skupina dorazila až 4. března 1941. Zde byl zařazen ke 2. rotě 1. pěšího praporu 1. čs. smíšené (později samostatné) brigády. U pěších jednotek prodělal motocyklistický kurz. Dne 13. prosince 1941 došlo k jeho zařazení k letectvu. Při odchodu byl svými nadřízenými u brigády hodnocen jako *mírné povahy, snaživý, těkavý, inteligentní, pracovitý. Ukázněný, dobře vycvičen*.⁹ K RAF nastoupil pod jménem Karel Doubek, s nímž pak celou válku sloužil (č. 778215). Do 13. února 1942 prodělal základní výcvik ve Wilmslow, pak byl zařazen k Čs. depotu v Cosfordu. U letectva nastoupil v nejnižší hodnosti: AC 2 (Aircraftsman 2nd Class, vojín 2. třídy). Další postup v britských hodnostech byl následující: AC 1 (Aircraftsman 1st Class, vojín 1. třídy, 13. 6. 1942), LAC (Leanding Aircraftsman, odpovídající hodnosti svobodníka, 1. 10. 1942), Cpl. (Corporal, desátník, 1. 1. 1943) a Sgt. (Sergeant,

8 *Národní archiv Praha* (dále jen NA), f. Policejní ředitelství Praha II – všeobecná spisovna 1941–1950, karton (dále jen k.) 10543, signatura (dále jen sign.) S 3776/1, životopis Jana Smudka sestavený zřejmě začátkem dubna 1940 Vládním policejním úřadem v Domažlicích.

9 *Vojenský historický archiv* (dále jen VHA) Bratislava, Sbírnka kmenových listů, Jan Smudek, nar. 1915.

Jiří Plachý

četař, 18. 11. 1943). Postup v československých hodnostech byl trochu odlišný. Poddůstojníkem se stal 1. 8. 1942 (svobodník), na desátníka povýšen 28. 10. 1942, k 1. lednu 1943 přiznán charakter aspiranta a 1. 8. 1944 povýšen na četaře-aspiranta.

Od 1. října 1942 do 19. května 1943 byl zařazen u Čs. překladatelského centra, pak přemístěn do kurzu leteckých navigátorů (7-th Air Observer School). V prosinci 1943 měl pokračovat ve výcviku u 62. operační výcvikové perutě (Operational Training Unit), avšak místo toho znovu nastoupil k Čs. depotu. K 62. OTU byl přemístěn až v únoru 1944, avšak již v následujícím měsíci byl odvelen k 51. OTU do Carnfieldu. V červenci byl jeho výcvik u konce a byl přemístěn k československé B letce 68. noční stíhačí peruti jako navigátor. Dalších devět měsíců operačně létal v posádce s Jaroslavem Taudym. V lednu 1945 byl znovu přemístěn, tentokrát k Inspektorátu československého letectva se zařazením u H. Q. F. C for duty with the Czechoslovak Liaison Officer v Uxbridge, kde jej také zastihl konec války. Krátce poté, 18. května 1945, uzavřel sňatek s Margaret Bushovou, triadvacetiletou příslušnicí WAAF z Manchesteru. Kromě řady leteckých kurzů absolvoval i Školu pro důstojníky letectva v záloze (1943, v únoru – březnu 1945 úspěšně složil důstojnickou zkoušku). Důstojníkem však (na základě výnosu velitelství čs. letectva) jmenován nebyl.

Do osvobozené vlasti se vrátil 21. srpna 1945. Počátkem září byl vyznamenán Čs. válečným křížem 1939, Čs. vojenskou medailí Za chrabrost a Čs. vojenskou medailí Za zásluhy II. stupně. Kromě toho byl držitelem obligatorní Čs. vojenské pamětní medaile se štítkem F-VB (vyznamenán 7. 3. 1944). K 8. listopadu 1945 byl demobilizován. Ačkoliv jmenování do první důstojnické hodnosti bylo u aspirantů zahraniční armády v roce 1945 více než běžnou praxí, Smudkovi v tom bránil přípis velitelství letectva, který to v jeho případě výslovně zakazoval. Můžeme se jen domýšlet, že důvodem byl jeho kázeňský prohrěšek na samém konci války.¹⁰

Csiffaryho nedobrovolný návrat do vlasti

Přestože byl „Nepolapitelný Jan“ po válce v Československu známou osobností, jemu samotnému se po návratu z Velké Británie příliš nedařilo. Jako bývalému zahraničnímu vojákovi mu po demobilizaci byla svěřena do národní správy firma Ing. Gregor v Rossbachu u Aše (dnes Hranice v Čechách) č. p. 482, kde také se svojí anglickou manželkou Margaret bydlel.¹¹ Firma však měla být, z důvodu nerentability, v dohledné době likvidována. Nevyšel ani Smudkův pokus vstoupit do politiky, když na jaře 1946 neúspěšně kandidoval za Československou stranu lidovou (ČSL) při volbách do Ústavodárného

10 Tamtéž; *Vojenský historický archiv* (dále jen VHA) *Praha*, Letecká karta, Karel Doubek, nar. 1915; *VHA Praha*, f. Sbíрка osvědčení podle zákona 255/1946 Sb., Jan Smudek; *NA*, f. Policejní ředitelství Praha II – všeobecná spisovna 1941–1950, Jan Smudek, k. 10543, sign. S 3776/1 a LAŠTOVKA, Vojtěch: *Ltci RAF z Domažlicka proti nacismu 1939–1945*. Nakladatelství Českého lesa, Domažlice 2005, s. 3–12. K osobnosti Jana Smudka až do jeho odchodu do exilu dosud nejpodrobněji viz KOURA, Petr: *Pozapomenutá legenda českého odboje. Případ Jana Smudka a nacistická okupační politika. Soudobé dějiny*, 2004, č. 1–2, s. 110–127.

11 *NA*, f. Policejní ředitelství Praha II – všeobecná spisovna 1941–1950, Margareta Smudek, k. 10544, sign. S 3776/14.

Druhá aféra „Nepolapitelného Jana“

národního shromáždění. Tím byla ovšem obecně známá jeho přítomnost v západočeském regionu. V Jáchymově měl jeden ze svých předvolebních projevů a žil zde jeden z jeho válečných kamarádů, Ladislav Dohelský, se kterým sloužil u 68. noční stíhací peruti RAF.¹²

I Dohelský patřil mezi známé zubaře Bernarda a právě on měl v rozhovoru s Novotnou o možnostech Csiffaryho odchodu za hranice zmínit Smudka jako možného převaděče. Novotná (jejíž bratr byl také poddůstojníkem čs. zahraniční armády na Západě) pak sdělila výsledek hovoru Csiffarymu.

Ten se rozhodl svůj záměr realizovat ihned poté, co jej policie 23. prosince 1946 propustila na svobodu. Na Štědrý den odjel vlakem do Chebu a pak do Aše, kde se po Smudkovi neúspěšně sháněl. Měl ale štěstí a seznámil se s neodsunutým německým komunistou, který jej pozval k štedrovečernímu stolu a druhý den mu přes známého pašeráka potravin zajistil přechod hranic do Německa. Co Csiffary dělal v následujících dnech, není zcela zřejmé (sám o tom několikrát změnil výpověď). Krátce po přechodu hranic byl zřejmě zadržen a vyslechnut Američany. Z uprchlického tábora se pak nejspíš na vlastní pěst vydal hledat „Prchalovu armádu“, o jejíž existenci byl skálopevně přesvědčen. Toto přesvědčení jej pak zavedlo až do Aschaffenburgu.

Trojici důstojníků, kteří jej vyslyšeli, neopustila duchapřítomnost. Potvrdili mu, že se nachází skutečně v táboře „prchalovců“, a přijali jej do generálových služeb s tím, že bude dalších několik dní prověřován (tedy fakticky izolován) a pak bude pověřen tajnou misí ve vlasti. Ta měla spočívat ve verbování dalších přívrženců hnutí k odchodu na Západ, a především pak v kontaktu s ilegální odbojovou skupinou působící na Jáchymovsku, o jejíž existenci se jim zmínil.

Tak jako většina čs. vojenských institucí působících v té době za hranicemi vlasti byla i strážní jednotka v Leidereru v přímém styku s 2. oddělením Hlavního štábu čs. armády, tedy s vojenskou rozvědkou. Působení zahraniční složky armádní zpravodajské služby v třetí republice je, vzhledem k jednostrannému badatelskému zájmu upřenému na Reicinovo Obranné zpravodajství (OBZ), dosud ne zcela zmapováno. Personálně byla v té době rozvědka obsazena především bývalými prvorepublikovými zpravodajci, nebo dokonce příslušníky II. odboru MNO (resp. Hlavního štábu) v Londýně. Tedy vojenskými profesionály s minulostí osob spojených s brig. gen. Františkem Moravcem. Byť se jednalo o zpravodajskou „druhou ligu“, předpokládá se a priori, že mezi nimi byl jen malý počet stoupenců KSČ a s tím také spojený malý vliv této strany na akce rozvědky v zahraničí před únorem 1948. Zdá se však, že opak je pravdou. Již na přelomu let 1946/1947 byly západní mocnosti (především USA a Velká Británie) ve zpravodajských materiálech běžně označovány za „nepřítele“, proti němuž je třeba aktivně pracovat.

O události v Leidereru byla neprodleně podána informace Čs. vojenské misí u americké vojenské vlády do Frankfurtu a odtud na Hlavní štáb do Prahy. Škpt. Karel

12 Ladislav Dohelský, nar. 25. března 1914 v Bratislavě, domovská obec Držkov (okr. Semily). Četař čs. zahraniční armády (evidenční číslo J-339, evidenční číslo RAF 787.453). V Jáchymově bydlel od února 1946 (č. p. 521) a byl společníkem autodílny Augustina Závory pod národní správou.

Jiří Plachý

Dufek navrhl 16. ledna 1947 náčelníkovi 2. oddělení Hlavního štábu plk. gšt. Karlu Hanusovi, aby byl Csiffary vylákan do Československa a tam zatčen: *Jeho průvodce se musí postarat, aby po překročení americké celnice byl ihned zatčen. Nejlépe na celnici v Mühlbachu*¹³, kde jsou stále dva vojáci se zbraní. Chlapíka bude dobré ihned spoutat [...]”¹⁴ Hanus informoval 20. ledna 1947 náčelníka OBZ plk. pěch. Bedřicha Reicina. Současně však o chystané akci věděl i VII. odbor ministerstva vnitra (politické zpravodajství). Roztříštěnost a vzájemná nekoordinovanost čs. zpravodajských služeb se právě v tomto případě nakonec ukázala jako zásadní problém a důvod, proč celá akce zkrachovala.

Vojáci považovali případ za „svůj“ vzhledem k tomu, že Csiffary ve svých výpovědích hovořil o několika příslušnících armády v aktivní službě z Jáchymovska, které označil za nespokojené se současným politickým režimem. OBZ akceptovalo návrh špkt. Dufka a přikázalo uprchlíka dopravit tajně do republiky. Stalo se tak 25. ledna 1947. Československé hranice překročil ve společnosti por. Ludvíka Kozáka, dalšího z důstojníků strážního oddílu v Leidereru. Kozák byl bývalým zahraničním vojákem, během svého pobytu prošel mj. službou u RAF a konec války jej zastihl v řadách de Gaullových jednotek Svobodné Francie. Csiffary byl přesvědčen o tom, že se do republiky vrací, aby zde prováděl nábor do „Prchalovy armády“. Kozák jej v tom cestou utvrzoval. Na československém území byl pak novopečený verbíř přesně podle plánu okamžitě zatčen.

Poprvé byl vyslýchán již v Chebu. Pak byl převezen do Prahy a svěřen do péče OBZ. Jak se dalo vzhledem k jeho dobrodružné povaze předpokládat, nesnažil se nijak zapírat a ochotně vypovídal. Zmínil se také o svém kontaktu s Dagmar Novotnou a potvrdil, že mu doporučila požádat Smudka o pomoc. Aby podtrhl vlastní důležitost, snažil se vzbudit dojem, že na Jáchymovsku pracuje ilegální organizace mající ve svých řadách jak aktivní vojáky čs. armády, tak i demobilizované příslušníky čs. zahraniční armády ve Velké Británii s kontakty vedoucími k západním tajným službám.

Můžeme těžko posoudit, do jaké míry OBZ jeho slovům věřilo nebo alespoň považovalo možnost existence protistátní konspirace na Jáchymovsku za reálnou. Podle pozdějšího průběhu akce by se však dalo předpokládat, že jim Csiffary pouze poskytl záminku k zorganizování provokace, jejíž obětí se měl stát Jan Smudek. O něj šlo především, a to zřejmě již na základě hlášení čs. důstojníků z Leidereru.

Mezitím se však k akci chystalo i ministerstvo vnitra, které případ 23. ledna 1947 postoupilo II. oddělení Zemského odboru bezpečnosti (ZOB II), tedy další zpravodajské složce zcela ovládané (na rozdíl od „nespolehlivé“ StB) stoupenci komunistické strany. Také vnitro považovalo případ za svůj: *Smudek, vzhledem k tomu, že bydlí v blízkosti státních hranic, převádí ilegálně do Bavorska čsl. občany a to z důvodů politických!*¹⁵ ZOB II šel v nedůvěře ke Smudkovi ještě dál. Podle něj byla ze spolupráce s britskou tajnou službou podezřelá i jeho anglická manželka Margaret.¹⁶

13 Dnes Pomezí.

14 *Archiv bezpečnostních složek* (dále jen ABS), f. Ústředna Státní bezpečnosti 1945–1948 (dále jen 305), sign. 305-346-8.

15 Tamtéž.

16 *ABS*, f. Zemský odbor bezpečnosti 1945 (300), sign. 300-43-2.

Druhá aféra „Nepolapitelného Jana“

Popis toho, co následuje, připomíná spíš parodii na druhořadé špionážní romány. Vykresluje to však atmosféru podivné doby mezi osvobozením a únorovým převratem, kdy se o budoucnosti země nerozhodovalo jenom na půdě parlamentu nebo v sekretariátech politických stran, ale i v polosvětě různých tajných služeb Východu i Západu.

Zrod „prchalovské protistátní skupiny“ v Jáchymově

Akce začala v sobotu 1. února 1947. Toho dne do Jáchymova dorazil tajný spolupracovník ZOB, skrytý v archivních dokumentech pod označením „A-8-B/8“. Měl za úkol sblížit se s Dagmar Novotnou a přesvědčit ji o tom, že je kurýrem prchalovského podzemí. Se stejným úkolem však dorazil do města i agent OBZ. Dáju zastihl doma pouze první příchozí (bydlela spolu s dalšími dvěma dívkami v č. p. 211). Sdělil jí, že přichází z Německa od generála Prchaly, a požádal ji o pomoc. Přestože projevila ochotu se o něj postarat, neměla na jeho ukrytí momentálně čas a poslala jej za jistým Michalem Boroličem. Ten jej měl ukryt. Večer totiž měla zpívat v Lidovém domě na plese místní organizace národně socialistické strany, na nějž se vypravili i oba agenti. Během večera „A-8-B/8“ zcela zklamal, čímž se v podstatě fakticky rozhodlo, že případ povedou dále vojáci. Agent OBZ sice napoprvé neuspěl u Dáji, která měla na plese jako doprovod svého oficiálního přítele, strážmistra SNB Jaroslava Skřivana¹⁷, ale prozíravě předstíral zájem o její spolubydlící, Rakušanku Elfí Markofovou (nar. 19. 5. 1924), takže do bytu obou dívek odešli všichni společně.

Během neděle pak hbitě přeměroval veškerou svoji pozornost na Dáju. Podařilo se mu ji přesvědčit o svém smyšleném tajném posláním a přemluvit ji k cestě do Prahy. Před odjezdem došlo málem znovu k prozrazení celé akce, když orgány Obranného zpravodajství oblasti v Karlových Varech (složka ZOB II, které bylo podřízeno několik politických okresů) přišly Dáju okolo osmé hodiny ranní zatknout. OBZ zařídilo bleskově její propuštění a na postup OZO si stěžovalo.¹⁸

Na tomto místě je třeba poznamenat, že Dája Novotná se svým založením zřejmě dost podobala Csiffarymu. Podle pozdějšího hlášení měla značně bujnou fantazii, překrucovala fakta, dopouštěla se podvodů i drobnějších krádeží, dělala dluhy, v žádném zaměstnání dlouho nevydržela a pravděpodobně si přivydělávala i jako příležitostná prostitutka. Nejspíš ani nepatřila k nejbystřejším, vzhledem k tomu, že jí návštěva dvou „ilegalistů“ generála Prchaly během jediného dne nepřišla nijak zvláštní. Aby svému novému příteli co nejvíce zaimponovala, potvrdila mu, že na Jáchymovsku existuje rozsáhlá ilegální organizace, v níž se samozřejmě angažuje i Jan Smudek.

Agent se Dáje představil jako Ludvík Plimmel, jeho dokumenty však zněly na jméno Ludvík Zeman, narozený 24. února 1919 v Blansku, civilním povoláním technický úředník. OBZ mu připravila i pravděpodobně znějící „cover story“. V srpnu 1946 měl

17 Ten byl v té době služebně zařazen na stanici SNB ve Vejprtech, kam byl krátce předtím z Jáchymova převelen.

18 ABS, f. 305, sign. 305-87-7, Hlášení ZOB II ze 4. února 1947.

Jiří Plachý

uprchnout do americké okupační zóny Německa, kde v Aschaffenburgu vstoupil do „Prchalovy armády“. Tam se počátkem roku 1947 seznámil s Cissfarym, od nějž dostal Dájinu adresu. Do ČSR převedl přes hranice několik dalších Čechů a Poláků. Sám zde pak plnil zpravodajský úkol, kterým jej pověřila britská tajná služba. Ve skutečnosti se jmenoval Kala (ostatní osobní údaje souhlasily) a byl poddůstojníkem prezenční služby v hodnosti desátníka jednoho z útvarů 16. divize.¹⁹ Jako agent-provokatér byl zřejmě použit speciálně pro tento případ. Evidenční karta spolupracovníka OBZ mu totiž byla vystavena teprve 18. února 1947.²⁰

Do Prahy je v pondělí ráno 3. února 1947 odvezlo osobní auto se dvěma pracovníky OBZ, kteří se však Dáje představili jako další ilegalisté („Franta“ a „Jirka“) pracující v ČSR pro Prchal. Ti pak byli po několik dní určujícími činiteli pro „činnost“ Dagmar Novotné i Plimmela-Zemana-Kaly. Již cestou z Jáchymova ji pověřili zpravodajským úkolem: potřebovali by získat údaje o jáchymovských rudných dolech a vzorky uranové rudy. V Praze pak měli hledat Smudka na zasedání vyššího vedení lidové strany. Tam však neuspěli a „Franta“ s „Jirkou“ dvojicí pověřili, aby odjela do Nejdku za praporčíkem Jaroslavem Šimůnkem²¹ a poručíkem Rudolfem Horáčkem²², dvěma vojáky z povolání sloužícími ve zdejším leteckém skladu. Zatímco Horáček byl „domácím“ důstojníkem, Šimůnek za války sloužil u 311. čs. bombardovací peruti RAF. Oba Dáju sice znali, avšak v žádné ilegální skupině přirozeně nepracovali. Navíc zde zapůsobila náhoda, která celou věc málem dekonspirovala. Orgány služebny OBZ v Karlových Varech se při zjišťování Dájiny adresy před zahájením akce obrátily na stanici SNB v Nové Roli. Jeden z jejích příslušníků pak varoval prap. Šimůnka, že se o jeho známou zajímá *vojenská tajná policie*. To však bylo teprve po schůzce, k níž došlo zřejmě v úterý 4. února 1947 v České hospodě ve Staré Roli. Šimůnek zpočátku slíbil požadované informace obstarat. Por. Horáček se v té době nacházel v Praze a zřejmě telefonicky si s ním dvojice na další den domluvila schůzku v kavárně Tlapák. Měl zjistit, kde by bylo možné zastihnout Smudka. Do kavárny se však nedostavil. Zastihli jej až následující den v jeho kanceláři ve Vysoké Peci, kde de facto odmítl s Novotnou i agentem dále jednat. Agent později vypověděl, že prap. Šimůnek se rozhodl odjet s nimi za „Prchalovou armádou“ do Německa. Informace z Jáchymova měl získat přes nám již známého Ladislava Dohelského, národního správce autoservisu v Jáchymově. Zde však jde jen o jeho tvrzení. Koneckonců prap. Šimůnek byl v té době již varován a tak jako por. Horáček odmítl s dvojicí mít dále cokoli společného. Údaj o účasti Dohelského se jeví jako více než účelový – Novotná ho znala a mohla ho o informace požádat sama. Později u výsledku nepotvrdila ani údajnou ochotu prap. Šimůnka k zapojení se do ilegální práce. Ten se však, jak se zdá, k odchodu za hranice skutečně rozhodl a realizoval jej nezávisle na „prachalovských emisarech“.

Činnost dvojice nebyla nakonec úplně bezvýsledná, byť ne tak, jak by si OBZ představovalo. V noci ze čtvrtka na pátek cestou z Prahy (zřejmě jel za por. Horáčkem

19 ABS, f. Hlavní správa Vojenské kontrarozvědky 1945–1954 (302), sign. 302-558-17.

20 Tamtéž, sign. 302-194-5.

21 Jaroslav Šimůnek, nar. 29. srpna 1913 v obci Tříč (okr. Jilemnice).

22 Rudolf Horáček, nar. 1. září 1898 v Přerově.

Druhá aféra „Nepolapitelného Jana“

do Vysoké Pece) se po společné večeři a konzumaci většího množství alkoholu rozhodli, že plnění ilegálního poslání odloží a přenocují v místním penzionu. Tam došlo k jejich sblížení. V pátek se také zřejmě rozhodli nepodnikat již další pokusy o získání zpravodajských informací z Jáchymova a vydat se přímo za Smudkem, který o tom, že okolo něj tajné služby stahují síť mající jej dostat do vězení, neměl zatím ani ponětí.

Z Jáchymova do Rossbachu a Domažlic

V sobotu 8. února 1947 dopoledne dojeli Dája, agent a další dva muži (zřejmě „Jirka“ s „Frantou“) do pohraničního Rossbachu. Pro Dáju (která tvrdila, že Smudka zná, a dokonce s ním ilegálně pracuje) to byla první schůzka s ním. Našli jej v objektu jím spravované továrny, kde také bydlel. Dáje se podařilo jej přesvědčit, že chtějí odejít z republiky a potřebují pomoc.

Smudek byl však natolik obezřetný, že je nejdříve nechtěl přes hranice převést sám. Obrátil se proto na svého přítele Jaroslava Veita, národního správce firmy Ernest Ploss v Aši. Ten měl opatřit spolehlivého neodsunutého Němce, který by dvojici („Franta“ s „Jirkou“ o přechod zájem neměli) převedl přes hranice do amerického pásma. Veit však pomoc odmítl a Smudek se rozhodl zajistit převod sám. Sejit se měli v úterý 11. února 1947 v Domažlicích.

Agent s Novotnou přijeli do Domažlic den předtím a ubytovali se v hotelu Koruna. Během 10. února se sem sjeli také další aktéři nadcházejícího dramatu. Z 5. oddělení Hlavního štábu z Prahy sem přijel Reicinův zmocněnec, štábní kapitán Josef Procházka, který celou akci řídil. K ruce měl důstojníka Obranného zpravodajství II. praporu 35. pěšího pluku kpt. Vitanovského a další dva orgány OBZ od 16. divize (šlo zřejmě o „Frantu“ a „Jirku“). Pohotovost měly také všechny pohraniční služebny SNB od Nemanic až po Pernet, které dostaly rozkaz Smudka a Novotnou zastavit *i za cenu jejich životů*.²³

V noci z 10. na 11. února zjistily orgány OBZ v čerstvě napadlém sněhu, že do domku, kde bydlela Smudkova matka, vedou stopy, z čehož usuzovaly, že se její syn ubytoval u ní. Druhý den dopoledne se agent s Novotnou a Smudkem sešli a okolo 11. hodiny vyrazili najatým autem směrem k Čerchovu. Bezpečnostní opatření však byla natolik přehnaná, že Smudek začal tušit, že něco není v pořádku. Byli perlustrováni hlídkou SNB a podezřelé bylo i „nenápadné“ auto, které je celou cestu sledovalo. Smudek se proto rozhodl, že z taxíku vystoupí dřív a budou dál pokračovat na lyžích, které s sebou měli jako krytí. Na Čerchov dorazili teprve v pozdním odpoledni. Novotná byla navíc velmi vyčerpaná a nemohla dál. Nezbylo proto nic jiného, než pro ni a pro agenta zajistit ubytování v horské chatě. Smudek se však nechtěl do druhého dne zdržet. Přestože měl původně své chráněnce převést až do Furth im Wald, rozhodl se, že se ještě téhož dne vrátí do Domažlic a agentovi z rozhledny na vrcholu Čerchova jen ukáže, kudy prochází bavorská hranice a kde by bylo nejvhodnější ji přejít. Aby

23 ABS, f. Odbor politického zpravodajství MV 1945–1948 (dále jen 2 M), sign. 10 532.

Jiří Plachý

definitivně nevyklouzl z připravené pasti, bylo nutné vsadit vše na jednu kartu a zatknout jej.

Cestou z rozhledny k nim přistoupil stržm. Kobes ze stanice SNB v České Kubici a vyzval oba muže, aby jej následovali do chaty. Při osobní prohlídce našli u Smudka kolt značky Smith-Wesson a u Novotné pistoli ČZ. Všichni tři byli zadrženi a po krátkém výslechu odvezeni do domažlických kasáren, kde je do své péče převzaly orgány OBZ.

Zpackaná provokace

Od začátku případ provázela řada formálních pochybení. Smudek například nebyl zatčen a zápis o zatčení teprve dodatečně na zákrok OBZ vyhotovila stanice SNB ve Fuchsově Huti. Jediným vojákem v aktivní službě byl mezi zadržеныmi paradoxně pouze agent-provokatér Plimmel-Zeman-Kala, který však vystupoval jako civilista. Předání civilistů do vazby armádní kontrarozvědky bylo proto nezákonné.

Smudek byl dalšího dne z Domažlic převezen do Plzně k OBZ 11. divize a 12. února 1947 z Plzně do Prahy. Dalších pět dní strávil v později neblaze proslulém „domečku“, jinak vojenské věznici v Praze na Hradčanech nedaleko Loretánského náměstí. Teprve 17. února 1947 byl vojenskou kontrarozvědku předán do civilní vazby Státní bezpečnosti (StB) v Bartolomějské ulici.²⁴

Zemská úřadovna StB v Čechách vyšetřováním případu pověřila o tři dny později aktuárského eléva Zdeňka Žlábků a kriminálního obvodního inspektora Františka Jenčovského, oba z Oblastní úřadovny StB v Praze. Výsledky jejich šetření byly pro Reicinovy muže katastrofální.

Kromě výše zmíněných nezákonností konstatovala StB, že celý případ byl od začátku do konce vyprovokovaný OBZ a že Smudkovo jednání může být postižitelné maximálně jako přestupek.

I když pomineme pochopitelnou profesní řevnivost mezi „policisty“ a „vojáky“, projevílo se na výsledku šetření především to, že StB byla ze všech předúnorových tajných služeb komunisty infiltrována nejméně. Po roce 1945 bylo hlavní pracovní náplní orgánů StB vyhledávání a stíhání kolaborantů a válečných zločinců. Za tím účelem byla k StB přeložena řada zkušených předválečných policistů, především od kriminální policie, kde byly před únorem 1948 pozice příznivců KSČ tradičně slabé. To samozřejmě neznamená, že u StB bychom komunisty nenašli, a ani to, že veškeré šetření, které jejich orgány v této době vedly, bylo přísně objektivní a profesionální. Přítomnost stoupenců demokratických stran v řadách jejich zaměstnanců však zvyšovalo možnost vnější kontroly. Především národní socialisté na půdě Ústavodárného národního shromáždění velmi citlivě reagovali na služební přehmaty a nezákonnosti, k nimž u StB docházelo.²⁵

Mezitím bylo, již spíše pro forma, provedeno policejní šetření. V Jáchymově byl vyslechnut Ladislav Dohelský. Ten uvedl rovnou, že Novotnou považoval za nedů-

24 ABS, f. 305, sign. 305-346-8.

25 Blíže např. HORA, Ota: *Svědectví o puči. Z bojů proti komunistické Československa*, I. a II. díl. Melantrich, Praha 1991.

Druhá aféra „Nepolapitelného Jana“

věřhodnou osobu stejně tak jako Csiffaryho. Zároveň vyslovil podezření, že je sám tajnou policií sledován, takže se rozhodně nechce do ničeho podobného zaplést.²⁶ Stejně vypovídal i por. Rudolf Horáček, který rovnou všechno popřel.²⁷ O věrohodnosti Novotné podala svědectví jedna z jejích jáchymovských kolegyní, Miroslava Morášková. Ta potvrdila, že Csiffary se k dr. Bernardovi přišel nechat ošetřit teprve 9. prosince 1946 a Novotná na místo instrumentářky nastoupila ještě o týden později, což existenci nějaké rozvětvené ilegální organizace vylučovalo.²⁸ Zatímco v Jáchymově vyslyšali příslušníci SNB, Jaroslav Veit byl v Aši povolán na místní pobočku úřadovny StB. Na Smudkovu adresu uvedl: *Poznal jsem jej jako člověka velmi odvážného a jinak současně i dobrovrdečného, který rozdál kamarádům poslední, co měl.* Ani on však neuvedl nic, co by svědčilo o nějaké jeho protistátní činnosti.²⁹

Dne 3. března 1947 byl vrchním revírním inspektorem Oldřichem Divišem vypracován posudek, signovaný i špkt. Josefem Procházkou, který konstatoval, že v severozápadních Čechách žádná ilegální organizace neexistuje. Zároveň Diviš otevřeně uváděl, že celá akce byla vyprovokována, a doporučoval, aby vzhledem k této okolnosti nebyl nikdo trestně stíhán. Téhož dne byl Jan Smudek propuštěn na svobodu. Trestní oddělení Ředitelství národní bezpečnosti v Praze mu předtím ve správním řízení vyměřilo dva týdny vězení za pasový přestupek. Trest byl odpykán vazbou. Za tentýž přestupek byla Novotná odsouzena k vězení na dobu pěti dní. Na svobodě byla již od 25. února.

Agent-provokatér Plimmel-Zeman-Kala s nimi již nebyl. OBZ s ním 13. února 1947 „vyrobilo“ výslechový protokol, který obsahoval doznání jeho „ilegální“ činnosti. Držel se v něm svého krycího příběhu. Byl vojákem „Prchalovy armády“, v Aschäffenburgu v ní poznal Csiffaryho a koncem ledna 1947 se s tajným posláním vrátil do ČSR. Novotná jej zasvětila do činnosti ilegální organizace na Jáchymovsku, v jejímž čele stál Smudek. O dva dny později se prchalovskému agentu při transportu zázračně podařilo „uprchnout“. Jeho další osudy jsou neznámé.

Případ měl i jistou dohru. Dne 11. března 1947 se na ministerstvu vnitra sešli všichni, kteří se na realizaci „případu Smudek“ podíleli. Hlavní slovo měl plk. gšt. Ludvík Kreisel³⁰ z MNO a JUDr. Štěpán Plaček, šéf politického zpravodajství ministerstva vnitra.³¹ Oba zanalyzovali ze svých pozic chyby, k nimž během řešení případu došlo, a na kritice rozhodně nešetřili. Publikum tvořili důstojníci 5. odd. hlavního štábu v Praze, dále příslušníci OBZ v Karlových Varech, vedení ZOB II, jeho chebské pobočky, vyšetřující orgány Oblastní úřadovny StB v Praze, a dokonce i zástupci SNB z České Kubice. Jak se dalo čekat, o případ se začal zajímat i tisk.

26 ABS, f. 305, sign. 305-87-7, Výslechový protokol Ladislava Dohelského (nar. 1914) z 28. února 1947.

27 Tamtéž, Výslechový protokol Rudolfa Horáčka (nar. 1898) z 1. března 1947.

28 Tamtéž, Výslechový protokol Miroslavy Moráškové (nar. 1924) z 28. února 1947.

29 Tamtéž, Výslechový protokol Jaroslava Veita (nar. 1916) z 1. března 1947.

30 Později si změnil jméno na Klen a v roce 1948 se stal přednostou 2. oddělení Hlavního štábu, tedy vojenské rozvědky.

31 K osobě Štěpána Plačka zatím nejpodrobněji KALOUS, Jan: *Život zpravodajského fanatika ve službách KSČ. ÚSTR, Praha 2010.* Tato monografie obsahuje zároveň řadu cenných údajů k fungování československých tajných služeb v letech 1945–1948.

Jiří Plachý

Nejdříve 5. března 1947 zaútočilo komunistické *Rudé právo*. Autor skrytý pod šifru (mj) v tendenčním článku nazvaném *Jan Smudek převáděl Němce přes hranice*, uveřejněném na titulní straně, nejprve parafrázoval slova lidoveckého poslance Ivo Ducháčka, který Smudka v rámci předvolební kampaně v květnu 1946 označil za důsledného bojovníka proti totalitě, zklamaného politickým vývojem třetí republiky. Pak článek pokračoval líčením neutěšené ekonomické situace továrny svěřené do jeho národní správy a nakonec uvedl: *Další aféra Smudka se provalila v minulých dnech. Smudek byl zatčen, když převáděl přes hranice Němku, a při vyšetřování vyšlo najevo, že byl vedoucím celé skupiny, která obstarávala přechod hranic osobám, jež potřebovaly zmizet z dosahu čs. úřadů. Vina Smudka byla nepochybně zjištěna.*³²

Na tuto snůšku lží a polopравd zareagovalo 7. března 1947 nezvykle ostře sociálně-demokratické *Právo lidu*. V poměrně rozsáhlém článku nazvaném *Nepodařená sensace s „Nepolapitelným Janem“* vylíčil autor (fs) vcelku věrně skutečný průběh věcí. Svůj text zakončil následujícími slovy: *Taková divoká historie by se mohla stát každému z nás. Je nemyslitelné, aby vojenské orgány používaly takových method, vynášely těžká obvinění, která se nakonec ukáží bezpředmětnými. Má-li OBZ nějaké účty s poslanci strany, ke které Smudek náleží, nechť si to vyřídí tak, jak se v demokratickém státě obvykle děje. Nehodláme nečinně a mlčky přihlížet k takovým věcem. Je na bezpečnostních úřadech, aby všem novinám v době co nejkratší vysvětlily podrobnosti o paní D. Novotné a uprchlém Plimlovi-Zemanovi a majiteli rakovnického auta č. 145!*³³

Případ měl dohru i na půdě tehdejšího čs. parlamentu. Dne 20. března 1947 požádalo politické zpravodajství ministerstva vnitra OBZ o vypracování zprávy, která by mohla být prezentována jako společné stanovisko obou resortů v bezpečnostním výboru Ústavodárného národního shromáždění. Zároveň vojáky informovalo, že tento výbor povede ve Smudkově případě nezávislé šetření.³⁴

Politická situace v Československu však již nebyla nakloněna potrestání skutečných viníků této nezákonnosti. Nejenže zůstali ve svých funkcích, ale z chyb, které zapříčinily neúspěch „Smudkovy aféry“ si vzali náležité ponaučení. Díváme-li se dnes na okolnosti tzv. mostecké aféry, která republikou doslova otrásla o několik měsíců později, na podzim 1947, a bývá dnes označována za jednu z událostí předznamenávajících únorovou tragédií, nalezneme překvapivě množství shodných znaků: agent-provokatér, snažící se pro „ilegální“ práci (tentokrát již pro západní velmoci) získat bývalé příslušníky čs. zahraniční armády, nespokojené s politickým vývojem v osvobozené vlasti, dva v pozadí stojící agenti cizích rozvědek (zde vystupující pod přezdívkami „Edy“ a „Tony“), kteří jsou ve skutečnosti kmenovými příslušníky čs. tajné služby, a dokonce i region (nově osídlené severozápadní pohraničí Čech).

Každopádně, Jan Smudek věděl na rozdíl od řady svých spoluobčanů zcela přesně, co jej čeká v případě, že komunisté zvítězí. Zmínil to i na svém zřejmě posledním ve-

32 *Rudé právo*, 5. března 1947, č. 54, s. 1.

33 *Právo lidu*, 7. března 1947, č. 56, s. 3.

34 *ABS*, f. 305, sign. 305-346-8.

Druhá aféra „Nepolapitelného Jana“

řejném vystoupení, k němuž došlo druhý den vládní krize, 21. února 1948, na schůzi pořádané místní organizací ČSL v Dobřichovicích u Prahy.³⁵

V té době již sice bydlel v Eliášově ulici č. 1 v Praze VII-Holešovicích, avšak své pověsti „Nepolapitelného Jana“ dostál i nyní. Oblastní úřadovna StB v Praze konstatovala 22. listopadu 1948, že jeho byt je již delší dobu prázdný a Smudek se nachází v zahraničí.³⁶ Do vlasti se mohl vrátit teprve v 90. letech 20. století. Zemřel v ústraní 17. listopadu 1999 v Dílech u Klenčí pod Čerchovem.

35 ABS, f. Různé bezpečnostní spisy po roce 1945 /1945–1946/ (304), sign. 304-187-4, Hlášení Okr. velitelství SNB Praha-venkov-jih z 2. března 1948.

36 ABS, f. 2 M, sign. 10 532. Před odchodem do Prahy se zajímal o možnost získat místo konstruktéra v továrně Waldes. Spolu s redaktorem nakladatelství Práce Milošem Kocourkem také psal vzpomínky na svoji účast ve 2. odboji.